

- XIV. költ. 7968. sz. 1946. július 4. - lételes. szőlőborsó.
- XV. - " 8173 - " 1946. decemb. 19. vegyes. egyhangú.
- 8449 - 1947. július 16. - bököntei - egyhangú.

Styrieregységek, 1923. márc. 12.

Avulási áhíat 1381/194647.

Rep. 1947. júl. 17.

A DEBRECENI M.

TELEFONNYI KÖNYV

ÉS ÁLLAMTUDOMÁNYI KARA.

1248.

1346/147

Érk: 1947. évi június hó 18. n.

Érték:

db. példány: 1000

Handwritten notes and signatures, including "Könyvtár" and "Széchenyi"

Horvátjárnok.

Debrecen, 1947. jún. 23.

Deser

Bírálati kiadom:

I. Baacsó Feri

II. Baacsó Gyula

professzor noaknak

Debrecen, 1947. június hó 18.

e. i. dekan

Elvi kérdések perrendtartásunk bizonyítási
rendszerében.

Doctori értekezés a polgári perjog
tárgyköréből.

Irta :

Mikecz Pál.

Debrecen, 1947. VI.9.

A 2360

A bizonyításról általában.

A polgári perben ellentétes érdekű felek jogvitájának eldöntése történik. Természetesen az ellentétes érdekű felek általában nagyon is ellentétes állításokat tesznek a perben és a bírónak a feladata az ellentétes állításokból /tudomáskijelentésekből/ megállapítani azt a való tényállást, amely tényállásra a tárgyi jogszabályt az adott esetben alkalmazza, vagyis a peres ügy érdekében az ítéletet meghozza.

A fentiekben vázolt cél elérése bizonyítás útján történhetik, mert csak ezután történhetik az irányadó tényállás megállapítása, ami a bizonyítás végső célja. Ez a cél az, ami azonosnak tekinthető a bizonyítás fogalmának különböző értelmű elméleti

meghatározásaiban, ezért ezt sohasem szabad szem elől tévesztenünk. A bizonyítás elméleti meghatározása ugyanis - amint ezt látni fogjuk az alábbiakban - nagyon tágterű, azonban a cél: a perbeli tényállás, nagyon is tisztázott és általánosságban elfogadott. Távlabbi azonos szempontként lehet még megállapítani azt az érdeket, amit ez a cél szolgál. Nem más ez az érdek, mint a kiderített tényállás alapján az ítélet hozatalának lehetővé tétele.

A tényállástisztázás tehát az ítélet érdekében történik. A cél és érdek a bizonyítás meghatározásánál tehát az általában egységesen elfogadott szempontok, így azt mondhatjuk, hogy a bizonyítás az ítélethozatal érdekében a tényállás tisztázása céljából szükséges.

Megáll ez a kategorizálás abban az esetben is, ha látszólag nincs is bizonyítás, mert ilyen eset tulajdonképpen nem is fordul elő, vagyis csak ez a látszat ilyenkor, ugyanis a bizonyítás szükségszerűség, tehát mellőzhetetlen perjogi szempont.

II. A bizonyítás fogalma.

A már előljáróban leszögezett általános szempontokon tulmenőleg alkossuk meg most már a bizonyítás teljes perjogi fogalmát. Rakjuk fel az épületet teljes egészében. Az épület alapköveit már a fentebbiek során leraktuk, csupán a többi fogalmi elemnek a beépítése van még hátra, hogy a bizonyítás fogalmának teljes felépítménye készen legyen.

A bizonyítás semmi más, mint logikai művelet, következtetés /syllogismus/. Perbeli térre átvive a bizonyítás az a perbeli következtetés, amely által a bíróság határozatára nézve lényeges tény valószínűsége, vagy valótlansága megállapíttatik..

A perjogi irók általában a fenti elvi szempontokból indulnak ki a bizonyítás fogalmának meghatározásában, mégis igen különböző eredményre jutnak. A legtöbb perjogi iró /igy dr.Bacsó Jenő és dr. Magyary Géza stb./ szerint a perbeli bizonyítás fel-

adata tények kiderítése, míg a perrendtartásunk tényállások valóságának, vagy valótlanságának kiderítéséről beszél./Pp.263, 266. 270. 273. §§./ Tehát a perrendtartásunk szerint azt kell bizonyítás tárgyává tenni, hogy helyes-e a félnek a tényállításában megnyilvánuló ítélkezése, illetőleg megfelel-e az a valóságnak vagy sem? Azonban a perrendtartásunk ezen álláspontja nem következetes. Így a 269.§-ban már az állított tények bizonyításáról beszél. Kétségtelen azonban, hogy nem a felek ítélkezésének helyes vagy helytelen volta, hanem csakis az ismeretlen, de az ítélelhozatal szempontjából megismerendő tények bizonyítása lehet csak a feladat a perbeli bizonyításnál.

Ezek a bizonyítás útján megismerendő tények lehetnek: mult, jelen, vagy jövő tények. Legfontosabb azonban a mult tények bizonyítása.

Jelen tények bizonyítása: a külvilágban jelenleg létező tények mibenlétének megállapítása, más tényekkel való összehasonlító következtetés alapján.

A jövőre szóló bizonyításnak a perben jelen-

téktelen szerepe van. Ilyen lehet pl. annak a megállapítása, hogy egy súlyos beteg mennyi idő múlva lesz ismét munkaképes.

A Pp. nek a bizonyításra megállapított rendelkezései tulnyomólag a mult tények bizonyítására vonatkoznak. A perben vitássá tett jogállapot létrejöttét természetszerűleg mult tények idézték elő, így mult tényeken alapul a kereset is, de a kifogások is legnagyobbbrészt. Ezek valóságának meg, vagy meg nem történtének kiderítése tehát a perbeli bizonyítás feladata. Ez a kiderítés következtetés útján történik. Következtetési alapul a perbeli tények szolgálnak, tehát elsősorban mindaz, amit a felek akaratkijelentéseik indokolásául tudomáskijelentés alakjában felhoznak, de nem kizárólag. Ezekből a perben észlelhető jelen tényekből, mint okozatokból, következtet a bíróság a perenkivüli tényekre, az okokra.

Kérdés most már , hogy kinek a cselekménye a perbeli bizonyítás: a félé-e, avagy a bíróságé? Ki tehát a bizonyítás alanya a felek, vagy a bíróság?

Magyary szerint a perbeli bizonyítás a bíróság cselekménye, annak következtetési művelete. Bacsó is a bizonyítás lényegét a perben észlelt tényekből a perenkivüli tények meg vagy meg nem történetére való következtetésben látja, ez pedig kétségtelenül a bíróság cselekménye; de másutt megjegyzi, hogy: bizonyítás alatt mégis a félnek azt a cselekményét szokták érteni, mellyel az ő tényállításainak valóságáról a bíróságot meggyőzni törekszik. Ez különben a Pp. elvi álláspontja is. Ehhez sok szó fér. Kétségtelenül szerepe van a perben a fél bizonyító következtetésének, midőn az általa állított tények valóságáról bizonyító eszközök megjelölése által a bíróságot meg akarja győzni. Ez Magyary szerint csak egészen alárendelt jelentőségű, " a lényegét nem teszi ki s nem is fordul elő mindig, mert a bíróság gyakran e nélkül is derít ki tényeket, tehát végez bizonyítást. És még inkább megnyilatkozik a fél bizonyító tevékenysége a bizonyításfelvétel fölötti észrevételezésben /: 285. §.:/ . Sőt, a szó igazi értelmében a fél bizonyításának csak az ő észrevéte-

lezését tekinthetjük. A perben azonban a fél észrevételezésének is egészen alárendelt jelentősége van."

/:Magvary:/.Az idézett író szerint tehát helytelen az a közkeletű meghatározás, hogy iudici fit probatio; t.i., hogy a bizonyítás a bíró részére történik. Mindamellett a legtöbb perjogi író, így: Wach, Plósz, Weissmann, Goldschmidt stb. azt a felfogást teszi magáévá, hogy a bizonyítás a fél tevékenysége, mely által a bírót az ő általa állított tény valóságáról meg akarja győzni. A két ellentétes felfogást próbálja áthidalni Gaár. Szerinte bizonyítás az a tevékenység, "amelynek célja a bíróságban meggyőződést kelteni a perben kétes-sé vált tényállítások valósága felől," de megállapítja, hogy ez a tevékenység nem csupán a peresfelek tevékenysége, hanem egyszersmind a bíróságé is." Teljes mértékben viszi keresztül azt az áthidaló meghatározást Jancsó, ugyanis szerinte a bizonyítás " a feleknek és a bíróságnak az a cselekvése a maga összességében, amelynek célja, hogy a vitás tények az azokon alapuló döntést magában foglaló határozatban, Közhitelességgel megállapíttassanak.

A magunk részéről is ezt a közvetítő megoldást véleményezzük a leghelyesebbnek, mert valóban csak akkor tekinthető a bizonyításról adott fogalom-meghatározás teljesnek, ha ezt a felek és a bíróság összeműködő tevékenységének, cselekvényének fogjuk fel, mert igaz ugyan, hogy mind a bíróság mind a felek külön-külön is teljesítenek bizonyítási cselekményeket, ezek azonban csak résztvékenységek, s nem a bizonyítás összetevékenységét foglalják magukban.

III. A bizonyítási eszközök.

Mint említettük, következtetési alapul a perben felmerült perbeli tények szolgálnak. Bizonyítási eszköz pedig mind az, amiben a bíróság következtetési alapot talál. Bizonyítási eszköz nem lehet bármi, hanem csak az, amit a tételes jog ilyen gyanánt megállapít. Bizonyítási eszközök a Pp. álláspontja szerint: a./ a tanúk; b./ okiratok; c./ szemle; d./ szakértők; e./ a félnek eskü alatti kihallgatása és f./ a fél esküje. Bizonyítási eszköz lehet azonban a fél is. Ugyanis a Pp. szerint a bíróság következtetésének alapjául nemcsak a szorosán vett bi-

zonyítás, hanem a tárgyalás, illetőleg a tárgyalás egyéb körülményei is szolgálnak, a tárgyalás anyagát pedig elsősorban a felek előadásai tesznek ki és így, ha a bíróság a fél tényelőadását következtetési alapul elfogadja, vagy ha azt ilyenül elfogadni köteles: bizonyító eszköz a fél is, tekintet nélkül arra, hogy eskü alatt lett kihallgatva, vagy sem.

A fél eskü alatti kihallgatását nálunk a sommás eljárásról szóló 1893:XVIII.t.c.honosította megasonmás eljárás alá tartozó perekben a formális eskü helyett. A Pp. a formális esküt az eljárás egyik nemében sem alkalmazza, hanem csak mint egyességi esküt engedi meg.

A bizonyító eszközöket, melyek a multra való visszakövetkeztetés alapjául szolgálnak, a bíróságnak meg kell figyelnie. Ezért szükséges, hogy a fél azokat a bíróságnak megnevezze. Ez következik abból, hogy a Pp. alapelve a tárgyalás elv, de emellett érvényesül a bizonyítás hivatalból is. Hivatalból történik a bizonyítás a következő esetekben:

1./ A bíróság kárnak, elmaradt haszonnak vagy alapjára nézve nem vitás vagy bebizonyított más követelésnek birói megállapításától függő mennyiségét, ha a felek részéről ajánlott bizonyítás megnyugtató eredményt nem nyújtott, vagy eredményt előreláthatólag nem ígér, minden körülmény figyelembevételével legjobb belátása szerint állapítja meg. A bíróság, amennyiben véleményének alkotásához szükségesnek találja, nemcsak szakértők meghallgatását, hanem bizonyításfelvételt és tudakozódásokat is hivatalból foganatosíthat. /:Pp.271.§.:/

2./ A bíróság a tényállás felderítése, vagy a felek között vitás ténykörülmények bizonyítása végett hivatalból is rendelhet tanukihallgatást, ha a feleknek - habár csak az előkészítő iratokban foglalt - előadásaiból, más bizonyításfelvétel eredményéből, vagy a pernek egyéb adataiból kitűnik, hogy a tanukihallgatás a tényállás felderítésére vagy a ténykörülmény bizonyítására szolgálhat. A

biróság továbbá bármelyik felet felhívhatja a tanu megnevezésére, mit ha a felhívott fél elegendő ok nélkül elmulaszt, ennek következményeit a bíróság belátása szerint mérlegeli./:288.§.:/

3./ A per bírósága elrendelheti, hogy a tanu mutassa fel a kihallgatás alkalmával a birtpkában lévő okiratot, amely az ügyre vonatkozik /Pp.308.§.:/.Kötelezheti továbbá a bíróság a felet, hogy ha nem is terheli őt a bizonyítás, az ügyre vonatkozó okiratot, amennyiben akárcsak az előkészítő iratból is vagy a bizonyításfelvétel eredményéből kitűnik, hogy nála van, mutassa fel /:326.§.:/.Végül a bíróság hivatalból is megszerzhet okiratot, ha az bíróságnál, vagy más közhatóságnál, közhivatalnoknál vagy közjegyzőnél van. /Pp. 328.§.:/

4./ A bíróság szemlét hivatalból is fogantatosíthat, ha a feleknek - habár csak az előkészítő iratokban foglalt, előadásából, más bizonyi-

tásfelvétel eredményéből, vagy a per egyéb adataiból kitűnik, hogy a szemle a tényállás felderítésére vagy valamely ténykörülmeny bizonyítására szolgálhat /:340.§.:/. A bíróság a szemletárgy felmutatására nemcsak a felet, hanem harmadik személyt is kötelezhet és azt közhatóságtól, vagy közjegyzőtől is beszerezheti /: Pp.340-343-344. §§.:/

5./ A bíróság hivatalból is elrendelheti a félnek eskü alatti kihallgatását. /: Pp.368.§.:/.

6./ Végül, bár nem ilyen kifejezetten, de ténylegesen a hivatalból való bizonyítás érvényesül a hivatalból figyelembe veendő pergátló körülmények, a bíróság előtt ismeretes köztudomásu tények, a hivatalosan ismert tények és a jogszabályok figyelembe vételénél. /: Ez utóbbiaknál nem kivétel nélkül.:/

A bíróságnak az állított tények meg vagy

meg nem történtéről kell beszámolnia, " Minthogy a bíróságnak nem az a feladata, hogy kijelentse, miszerint bizonyos tények bizonyos jogot keletkeztetnek-e vagy sem, hanem, hogy eldöntse, hogy a jog valóban keletkezett-e vagy sem." /:Bacsó.:/ Tehát a bíróságnak is tudomáskijelentést kell tennie arra nézve, hogy a peren kívül bizonyos tények történtek vagy nem történtek. Eszerint a perben sokszor azt is ki kell deríteni, hogy valami nem történt meg. Kérdés most már az, hogy ha a perben azt kell kideríteni, miszerint valami nem történt meg, miképen történik ez? Kétségtelen, ha bizonyítást nyert, hogy X tény megtörtént, ebből az is következik, hogy a vele ellenkező V, vagy ezzel össze nem férő Z tény nem történt meg. Például: ha a bíróság a tanu vallomása alapján arra következtethet, hogy az alperes egy bizonyos időben egy a felperes által megjelölt helyen tartózkodott

ebből arra is következtet, hogy más helyen nem tartózkodott, mivel lehetetlenség, hogy egy időben két helyen tartózkodjék. Ez a kizáró következtetés.

Ahhoz, hogy a bíróság kideríthesse miszerint bizonyít tények történtek vagy nem történtek, bizonyos jelen tényeket kell észlelnie. Ezek mibenlétének megállapítása vagy már korábban ismert fogalommal való megegyezősége, vagy köztapasztalati tényekkel való összehasonlítás útján, illetőleg alapján történik. Lehetséges, hogy állított, illetőleg észlelt ténynek megnevezésével illetőleg észlelésével a ténynek egyes ténybeli mozzanatai is adva vannak s az állított tény stb. minden esetben ugyanazokra a ténybeli mozzanatokra vihető vissza /:pl. fizetés tényének megtörténtét állítják, közhitelességű közokiratot vesz következősi alapul a bíróság : /.De lehetséges az is, hogy

az állított, illetőleg észlelt tény megnevezésével annak mibenléte még nem szükségképeni. Éppen ezért az azt alkotó tényelemeken keresztül köztapasztalati tényekkel való összehasonlítás útján lehet csak annak mibenlétét megállapítani /:pl.rossz-hiszeműség tényét állítják, aztán, hogy a bíróság a neki bemutatott okiratot azért tekinti okiratnak, mert tapasztalatból tudja, hogy az olyanfajta írást okiratnak szokás venni:/. Ugyszintén a multra való következtetés is vagy közvetlenül, vagy bizonyos köztapasztalati tényekkel való összehasonlítás segítségével történik /: az utóbbira pl. a bíróság a tanuvallomásból vagy pedig a szemletárgy minőségéből azért következtet a multra, mert ugy találja, hogy az olyan vallomás vagy szemletárgy a köztapasztalat szerint alkalmas a multra való visszakövetkeztetésre:/. Tehát a bírónak nemcsak a jogot kell ismernie, hanem az életet is.Szükséges, hogy a bírák minél tapasztaltabb egyének le-

gyenek. Mégis előfordulhat, hogy valamely tény megítéléséhez illetőleg megismeréséhez különleges szakértelem szükséges. Ilyenkor a szakértők pótolják a bíróságnál szükséges ismeretek hiányát.

IV. A bizonyítási teher.

A bizonyítási teher összefoglaló elnevezés alatt annak szabályozását értjük, hogy kinek mit kell a perben bizonyítania. A bizonyítási teher jogi természetét tekintve a félnek közjogi jogosítványai közzé tartozik. A bizonyítás a félnek nem kötelessége, ezért amennyiben a bizonyítási ténykedést a fél elmulasztja, ez részéről nem kötelességmulasztás, hanem jogról való lemondás. Ha így fogjuk fel e jelenséget, csak negatív értelemben lehetne beszélni a bizonyítási teherről, amennyiben a felet a bizonyító eszközök megjelölése körül a jóhiszemű eljárás kötelezettsége terheli: nem jelölhet meg tetszése szerint bármely bizonyi-

nyitó eszközöket, hanem csak olyanokat, amelyekről meg van győződve, hogy bizonyításra alkalmasak.

A Pp. általános szabálya szerint, a bizonyítás azt a felet terheli, akinek érdekében áll, hogy a bíróság az állított tényt valónak tekintse. Ehhez képest azokat a tényeket, amelyek valamely jog megállapítására szolgálnak, annak a félnek kell bizonyítania, aki a jogot érvényesíteni akarja, ellenben azokat a tényeket, amelyek az érvényesített jog létrejöttét kizárják, vagy a jogot megszüntetik, annak a félnek kell bizonyítania, aki a jog érvényesítését ellenzi /: Pp. 269.§.:/.
Hogy mely tények alapítják meg a jogot, melyek zárják ki a létrejöttét, vagy szüntetik meg, ez az anyagi jog körébe tartozó kérdés. Különb a bizonyítási teher szabályai perjogi szabályok, azonban olyanok, amelyek tartalmát tulnyomólag a

magánjog szerint kell megítélni.

A fentebb ismertetett szabályok csak az ellenfél tagadása esetén állanak, minthogy a Pp. elvi álláspontja szerint olyan tényállításokat, amelyeket az ellenfél a szóbeli tárgyalás folyamában a nyilatkozásra történt felhívás után kifejezetten nem tagad és amelyek valóságukkal össze nem férő előadás által közvetve tagadottnak sem tekinthetők, bizonyítani nem szükséges, hacsak az ellenfél egyéb előadásaiból nem következik, hogy azokat tagadni akarja /: Pp. 266.§.:/.

Ha az alperes tagad, illetve nem tudását fejezi ki, a felperesnek kell bizonyítania. " Ei incunsilit probatie, qui dicit, non qui negat." Viszont a kifogásokat és az ellenkifogásokat annak kell bizonyítania, aki azokra hivatkozik.

A Pp. fent idézett szabálya azonban nem nyer alkalmazást kivétel nélkül. Különben is ezt

a bizonyítási teher általános szabályát kiegészítik annak különös szabályai, amelyekről tiszta áttekintést nyújtani alig lehet.

A törvényben nincs kimondva, de a magyar jogban állandóan követett elv, hogy a bizonyítási teher szabályain a feleknek változtatniok nem lehet. Vagyis a magyar jog az ugynevezett bizonyítási szerződést nem ismeri el hatályosnak.

A bizonyítás felvétel módozatait illetően megkülönböztetünk fő- és ellenbizonyítást. Főbizonyítás annak a félnek bizonyítása, akinek a bizonyítási teher szabályai szerint bizonyítania kell és az ellenfélnek azt a bizonyítását, amely a főbizonyítás hatályának lerontására irányul, nevezzük ellenbizonyításnak. Ez utóbbinak tehát előfeltétele a főbizonyítás és minthogy tehát előfeltétele a főbizonyítás és minthogy az

ellenbizonyítás feltétele annak, hogy a főbizonyítás hatálya lerontassék, ellenbizonyítás terhéről is beszélhetünk.

A Pp. nem rendelkezik kifejezetten illetőleg kimerítően az ellenbizonyításról, azonban, hogy befogadja, kitűnik a következőkből:

1./ " Bizonyos ténykörülmények az " ellenkező bizonyításáig " , valamint a törvényes védelmek valónak tartandók" /: Pp. 272.§.:/

2./ Az ellenbizonyítás a közokirattal szemben is meg van engedve, így azzal a magánokirattal szemben is, amelynek a törvény teljes bizonyító erőt tulajdonít /: Pp. 316 - 317. §§. :/.
Ugyanezek az ellenkező bizonyításáig tekintendők valódinak /: 335 - 337. §§.:/.

Az ellenbizonyítást előlegesen felvenni nem lehet, azonban minden főbizonyítással szemben meg

van engedve. Kivétel csak az egyességi esküre és bizonyos közokiratokra van. Ezt azonban a törvény nem mondja ki.

A bizonyítás felvétel módozatainak további csoportosítása miszerint a bizonyítás közvetlen vagy közvetett. Mint már említettük, a bizonyítás lényege a bíróság következtetése a perben észlellettényekből a perenkivüli bizonyítandó tényre. Ha már most ez a következtetés közvetlenül történik, tehát okozatból okra, akkor a bizonyítás közvetlen. Viszont lehetséges, hogy a bíróság által észlelt tények nem okozatai a bizonyítandó ténynek, hanem azokból csak egy közbeeső tényre lehet következtetni, amely viszont már okozati összefüggésben áll a bizonyítandó ténnyel, tehát mint további következtetési alap jön tekintetbe. Ekkor közvetett a bizonyítás. /: Például: a tanu nem látta ugyan a kölcsönadás tényét, de állítja, hogy az alperes neki

pénzhiányról panaszkodott s aztán látta, hogy az alperes felment a felpereshez, de mikor már lejött, örömmel mutogatott kezében egy százast. Itt az állított tényből csak arra lehet következtetni, hogy az alperes valahonnan hirtelen pénzt kerített. Eből a tényből további következtetéssel arra is lehet következtetni azután, hogy ezt a pénzt csakis a felperestől kaphatta. / Ezt mesterséges, indirect vagy indiciumok által való bizonyításnak is nevezik. Az ilyen bizonyítást a Pp. is megengedi. Eszerint bizonyítani olyan ténykörülmenyekkel is lehet, amelyek magukba véve, vagy együttvéve a tényállitás valóságára vagy valótlanóságára alapos következtetést engednek. Ezenkívül a bíróság a tényállitás valóságára vagy valótlanóságára a tárgyalás egyéb körülményeiből is következtetést vonhat.

/ Pp. 273. §.:/.

V. A bizonyítékok mérlegelése.

Perrendtartásunk a szabad bizonyítási rendszer elvének alapján áll. Ez a rendszer abban

nyilvánul, hogy a bíró teljesen szabadon mérle-
li a bizonyítékok erejét s olyan bizonyító erőt tu-
lajdonít a bizonyítékoknak, amelyet legjobb meggyő-
ződése szerint jónak lát. Perrendtartásunknak ez
az állásfoglalása megfelel a modern perjogi rend-
szereknek, mert ezek általában szakítottak a kö-
tött bizonyítás rendszerével s a szabad birói mér-
legelés alapjára helyezkedtek. Fokozott terhet ró
ez a rendszer a bíróra, de egyben fel is szabadít-
ja lelkiismeretét, belátását és meggyőződését. Per-
rendtartásunk széles körben biztosítja a szabad
birói mérlegelést, mert a bíróság a tényállás va-
lóságát vagy valótlanságát a tárgyalás és bizonyí-
tás egész tartalmának szorgos méltatásával ítéli
meg és meggyőződésének alkotásában a törvényes bi-
zonyítási szabályokhoz csak a törvényben megjelölt
esetekben van kötve /: Pp.27o.§.:/. Hogy azonban
a bizonyítékok szabad mérlegelése ne vezessen a
bírónak csakis szubjektív, tárgyi alapon nem nyug-
vó belső meggyőződésének érvényesülésére, a Pp. ren-

deli, hogy a bíró azokat az okokat, amelyek meggyőződését előidézték, vagy amelyek miatt a bizonyítást elégtelennek tartja, az ítéletben tüzetesen adja elő.

A bíróság csak akkor tekintheti a bizonyítandó tényt megtörténtnek, ha a bizonyító tény annak megtörténte felől teljes bizonyosságot nyújt. A bizonyosság itt nem matematikai vagy apodiktikus bizonyosság, hanem csak a valószínűségnek olyan magas foka, hogy az ellenkezőnek elfogadása, mint valószínűtlen kivétel, a tapasztalati igazságok alól észszerűtlennek mutatkozik. Az a felfogás, hogy csak a tárgyi, az ítélő alanytól független bizonyosság lehet a bírói ítélet alapja, a kötött törvényes bizonyítási rendszer kifejlődéséhez vezetne. Ennek lényege, hogy a törvény előre megállapítja, mily feltételek mellett tekinthet a bíróság valamely tényt bizonyítotttnak.

A pozitív bizonyítási elmélet szerint a meghatározott föltétel fennforgása esetén a bíró a tényt bizonyítottanak tartozik elfogadni még akkor is, ha másként van alanyilag meggyőződve; a negatív bizonyítási elmélet előírja, hogy a meghatározott feltételek hiányában a bíróság a tényt nem fogadhatja el bizonyítottanak és pedig akkor sem, ha alanyilag annak valódiságáról volna meggyőződve, de viszont a feltételek fennforgása esetében nem tartozik a tényt bizonyítottanak elfogadni, ha ez alanyi meggyőződésével ellenkeznék.

A modern szabad bizonyítási elmélet a jogi bizonyossághoz nem tárgyi, hanem alanyi bizonyosságot követel, vagyis a bírónak észszerű okokon nyugvó személyes meggyőződését. A mai perjogben csak azon tényekhez fűződik a bizonyosság minősége, amelyek valósága már magában is kétségtelen.

Sokszor azonban a bíró a bizonyítandó tényt valósnak tarthatja anélkül, hogy a bizonyító tényből

teljes bizonyosságot nyerne felőle. Ez a valószínűsítés. " A valószínűsítés nem egyéb, mint a közvetett bizonyítás egyik esete, amikor tudniillik, a bizonyítási tételre csak a kiderített perenkivüli tényekből lehet, de nem teljes bizonyossággal következtetni. " /: Bacsó:/.

Ez azonban csak akkor lehetséges, ha a törvény kifejezetten megengedi /: Így a Pp. 87.§. 126.§. 283.§. 301.§. 344.§. 381.§. 383.§. 416.§. 417.§. 450.§. 453.§. 465.§. 513.§. 531.§. stb.:/. Ezekben az esetekben rendszerint arról van szó, hogy azok a tények csak valószínűvé teendők, amelyek kiderítése abból a célból szükséges, hogy bizonyos perbeli cselekmények megengedhetők-e?

Mint már említettük, a Pp. a szabad bizonyítás rendszerét fogadja el, mert kimondja, hogy a bíróság a tényállás valóságát, vagy valótlanosságát a tárgyalás és a bizonyítás egész tartal-

mának szorgos méltatásával itéli meg. Csak a birói önkénynek veszi elejét az a további rendelkezés, hogy azok az okok, amelyek a bíróság meggyőződését előidézték, ugyszintén azok, amelyek miatt a bíróság a bizonyítást elégtelennek tartja, vagy a fél ajánlotta a bizonyítást mellőzte, az ítéletben tüzetesen előadandók. /: Pp. 27o.§.:/ A Pp. bizonyítása tehát szabad, mivel a törvény a bizonyító tény bizonyító erejét nem határozza meg előre, hanem annak mérlegelését a bíróság belátására bizza.

A kötött bizonyítás a maga merev formalizmusaival természetszerűen nem lehet a modern perjog rendszere. A magánéletviszonyok szövevényessége és változékonysága nem engedi meg, hogy a perjog a bizonyító tények bizonyító erejét előre megállapítsa. Mindamellett ez a bizonyítás szabadsága nem vezethet birói önkényre, mivel mint láttuk, a törvény elrendeli az ilyen módon való következtetés indoklását.

A kötött bizonyítást a Pp. csak mint kivételt állítja fel, amennyiben törvényes bizonyítási szabályokhoz a bíróság meggyőződésének alkotásában csak a törvényben kijelölt esetekben van kötve. /: Például: perbeli beismerésnél, közokiratoknál, teljes bizonyító erejű magánokiratoknál, törvényes védelmeknél stb.:/

Kötött bizonyítás, mint fentebb érintettük, lehet pozitív és negatív. Ez utóbbit a Pp. nem tartalmazza ugyan, de 322.§.-ában kifejezetten fenntartja. Az előbbinek pedig csak azt az alakját ismeri, hogy bizonyos tények alapján /: így a perbeli beismerésnél, a közokiratoknál, a szabályszerűen kiállított magánokiratoknál, a törvényes védelmeknél és az egyességi eskünél:/ más múlt tényeket egészen köteles valóknak elfogadni.

A régiebb jogok ismerték a bizonyító erőnek hányadokban való meghatározását és megfelelő hányadu

bizonyító tényből megfelelő számú kellett a teljes bizonyító erőhöz. Ezt a Pp. nem ismeri.

Nevezik a kötött bizonyítási rendszert alakinak is, szemben a szabad bizonyítási rendszerrel, amelyet anyaginak neveznek, mivel itt a bírót egyéni meggyőződésében nem gátolja alaki szabály.

Mint a szabad, mind a kötött bizonyítási rendszernek megvannak az előnyei és hátrányai, épen ezért akármelyiknek egyoldaluan merev alkalmazása helytelen volna. Leghelyesebb a modern perjogok rendszere, amennyiben alapul veszik a szabad bizonyítási rendszert, mellette azonban kiegészítőleg érvényesül a kötött bizonyítási rendszer is.

VI. A bizonyítás felvétele.

Bizonyítás felvétel alatt a perben észlelt tényeknek különösen azoknak megfigyelését kell

érteni, amelyeket a bíróság következtetési alapul vesz. A Pp. részletesen meghatározza a bizonyítás felvétel szabályait, mégpedig először általánosan, majd az egyes bizonyító eszközöknél különösen is.

A bizonyítást a perbíróság a szóbeli tárgyalás folyamán veszi fel és a bizonyításfelvételt csak a törvényben megjelölt esetekben bizhatja a táncsnak kiküldött tagjára vagy megkeresett bíróra /: Pp. 274.§.:/. Ez a közvetlenség elvének folyománya. Ha tehát a bizonyító eszközök a szóbeli tárgyaláson megvannak, a bizonyítást felveszi anélkül, hogy ezt külön határozatban el kellene rendelnie.

Ha ellenben a bizonyítás felvételének elrendelése következtében a tárgyalást el kell halasztani a bíróságnak végzésben kell elrendelnie a bizonyításfelvételt. Ebben a végzésben meg kell jelölnie a bizonyítandó tényeket és a bizonyító eszközöket, egyuttal ki kell tűznie az új tárgyalási határnapot. Ha azonban a bizonyítást kiküldött vagy meg-

keresett bíró veszi fel, a bíróság a tárgyalás folytatására a bizonyítás felvételét elrendelő végzésben a határnapot csak az esetben tüzi ki, ha a bizonyításfelvétel befejezésének idejét előre megállapíthatja, ellenkező esetben a bíróság a tárgyalás folytatására a határnapot a bizonyítás felvételének befejezése után hivatalból tüzi ki. Ha a bizonyításfelvétel fogantatosíthatása kétségesnek mutatkozik, vagy bizonytalan ideig tartó akadályba ütközik, a bíróság bizonyítás felvételének elrendelésekor, vagy utóbb is, bármelyik fél kérelmére a tárgyalás folytatására megfelelő határnapot tüzhet ki. A kérelem felől, ha azt a szóbeli tárgyaláson kívül a bizonyító fél ellenfele terjeszti elő, a bizonyító felet meg kell hallgatni. Ebben az esetben a bizonyításfelvételtől szóló jegyzőkönyv csak akkor vehető figyelembe, ha annak a tárgyalásnak bezárása előtt érkezik meg, mely a fennforgó kérdést elintéző határozato megelőzi /: Pp.

A fentiekből kitűnik, hogy a bizonyítást elrendelő végzés nem szükségképeni előfeltétele a bizonyításfelvételnek.

A bíróság a bizonyítás felvételét elrendelő végzéshez nincs kötve, elrendelheti a bizonyítás felvételének ismétlését, vagy kiegészítését. Elrendelheti továbbá, hogy a kiküldött, vagy a megkeresett bíró által felvett bizonyítás a szóbeli tárgyalás folyamában ismételtessék vagy kiegészítettessék.

/:Pp. 276.§.:/.

Ha a bíróság a bizonyítás felvételét kiküldött bíróra bizza, a bizonyítás felvételét elrendelő végzésben a kiküldött bírót megnevezi és a bizonyításfelvétel határnapját kitűzi, kivéve, ha a határnap kitűzését célszerűbbnek mutatkozik a kiküldött bíróra bizni. A bizonyítás felvétele végett netalán szükséges új határnapot a kiküldött bíró tűzi ki. Ha a kiküldött bíró a megbízás teljesítésében akadályozva van, helyette az elnök nevez ki kiküldöttet./:Pp.

277.§.:/

Ha a bizonyítás felvételt más bíróságnak kell foganatosítania, e bíróságot az elnök keresi meg. Ha a bizonyítási eljárás folyamában kell más belföldi bíróságot megkeresni, ezt a bíróságot a bizonyításfelvételre kiküldött vagy megkeresett bíró keresi meg, és erről a feleket értesíti, hogy azok a bizonyítás felvételnél jelen lehessenek.

/: Pp. 278.§.:/. Ugyanis a felek a bizonyításfelvételnél még abban az esetben is jelen lehetnek, ha ez nem a perbíróság előtt történik. Evégből a kiküldött vagy megkeresett bíró a feleket az általa kitűzött határnapról értesíti. /: Pp. 279.§.:/.

Nem feltétlenül és kizáróan szükséges, hogy a felek a bizonyítás felvételénél jelen legyenek. Így a bizonyítás felvétele a kellően értesített felek távollétében is lehetőség szerint foganatosítandó.

A bizonyítás felvételénél jelen nem volt fél a határnap elmulasztása miatt igazolást nem kérhet, a perbiróság azonban kérelmére és költségére a bizonyításnak új felvételét vagy kiegészítését elrendelni köteles, ha a fél nyomban valószínűvé teszi, hogy a bizonyítás felvételénél hibáján kívül nem lehetett jelen és hogy a bizonyítás felvétele emiatt hiányod. /: Pp. 280.§.:/.

Ha a bizonyítás felvétele vagy folytatása végett új határnapot kell kitűzni, a határnapot a kiküldött vagy megkeresett bíró abban az esetben is hivatalból tűzi ki, ha a korábbi határnapon a bizonyító fél meg nem jelent, vagy ha egyik fél sem jelent meg. /: Pp. 281.§.:/. Itt tehát nincs helye szünetelésnek, mindkét fél meg nem jelenése alapján.

Ha a bizonyítás felvétel alkalmával a kiküldött vagy a megkeresett bíró előtt olyan bitás kérdés me-

rül fel, amelytől a bizonyításfelvétel folytatása függ, a perbiróság határoz, kivétel, ha e kérdés elintézését a törvény a kiküldött vagy megkeresett bíró hatáskörébe utalja. E közbenszóló kérdések tárgyalására a perbiróság hivatalból tüz határnapot.

Ha a megkeresés külföldi bíróságtól származott, a megkeresett bíró afelől a kérdés felől is határoz, amely egyébként a perbirósághoz van utalva /: Pp. 282.§.:/.

Ha a bizonyítás felvételt külföldön kell fogyanatosítani, a megkeresést az elnök az illető állammal szemben fennálló jogszabályok szerint teljesíti. Ha ez esetben a felek a bíróság felhívására kijelentik, hogy a bizonyításfelvételnél jelen kívánnak lenni, az illető hatóságot aziránt is meg kell keresni, hogy a bizonyításfelvétel idejét és helyét idejekorán közölje.

A bíróság az arra alkalmas időben a bizonyító fél kérelmére a megkeresést a foganatosítás kieszközlése végett a bizonyító félnek átadhatja, vagy pedig a megkeresés mellőzésével, a bizonyító félre bizhatja, hogy a bizonyítás felvételéről az illető állam törvényeinek megfelelő közokiratot szerezzen be. Ilyenkor a félnek a bizonyítás felvételéről szóló iratok bemutatására határidő tűzendő ki, melynek sikertelen letelte után bármelyik fél kérheti, hogy a tárgyalás folytatására határnap tűzessék ki, mikor is a bizonyítás felvételről szóló közokirat csak úgy vehető figyelembe, ha annak a tárgyalásnak bezárása előtt érkezik be, mely a fennforgó kérdést elintéző határozatot megelőzi. A most említett esetben a bizonyító fél ellenfelét a bizonyításfelvétel helyéről és idejéről a lehetőség szerint idejekorán értesíteni tartozik.

A bíróság a külföldön foganatosítandó bizonyításfelvétel elrendelését az ellenfél kérelmére mellőzheti, ha a felek meghallgatása után valószínűnek

mutatkozik, hogy a bizonyítás felvétel elrendelése eredményre nem fog vezetni. Ha pedig attól lehet tartani, hogy a külföldön foganatosítandó bizonyítás felvétel a per befejezését rendkívül késleltetné, a bíróság a tárgyalás folytatását bármelyik fél kérelmére, a bizonyítás felvételre való tekintet nélkül elrendelheti, mikor is az arról szóló közokirat a perben csak úgy vehető figyelembe, ha annak a tárgyalásnak befejezése előtt érkezik meg, mely a fennforgó kérdést elintéző határozatot megelőzi.

A fentemlitett rendelkezések, illetőleg megszorítások nem alkalmazhatók akkor, ha a bizonyítás felvételét a külföldi hatóságnak a belföldi bíróság közvetlen megkeresésére kell foganatosítani /: Pp. 283.§.:/.

Ha a bizonyítás felvétel, amelyet a Pp. hatályosságának területén kívül foganatosítottak,

a Pp. rendelkezéseinek megfelel, a bíróság azt akkor is figyelembe veheti, ha érvényessége a felvétel helyének törvénye alapján megtámadható.

/: Pp. 284. §. /.

A bizonyítás felvételére és eredményére a felek az ügy érdemének folytatólagos tárgyalásával együtt tehetik meg észrevételeiket.

Ha a bizonyítást nem az illető bíróság vette fel, eredményét a felek adják elő a tárgyaláson. Ha a felek, illetőleg a megjelent fél előadása az iratok tartalmának nem felel meg, az elnök az előadás kigazításáról gondoskodik, szükség esetén az iratokat a bíróság valamelyik tagjával vagy a jegyzőkönyvvezetővel felolvastatja. Ezek a szabályok abban az esetben is megfelelően alkalmazandók, ha a perbíróság előtt a tárgyalás folyamában történt bizonyítás felvétel eredményének előadása a bíróság tagjaiban beállott változás következtében

vagy más okból szükséges. A bíróság a korábban történt bizonyításfelvételt tagjaiban beállott változás esetében is felhasználhatja /: Pp.285.§./

VII. Előleges bizonyítás.

A bizonyítás felvétel időpontjának alapján a bizonyítás lehet rendes, vagy előleges.

Az előleges bizonyítás tehát, miként neve is mutatja, alkalmazásának tekintetében különbözik a rendes bizonyítástól.

" Rendesnek akkor mondják, ha azt a bíróság a per rendes menetének megfelelő időben veszi fel, előlegesnek pedig akkor, ha a bizonyítás felvétel a perindítás előtt, vagy a perfolyama alatt ugyan, de még sem abban az időben történik, amikor arra egyébként rákerülne a sor".

/: Bacsó:/.

Jóllehet, előleges bizonyítás minden bizonyító eszköznél lehetséges és szükséges is lehet,

a Pp. ezt csak mint előleges tanukihallgatást és szemlét szabályozza.

Eszerint az érdekelt fél kérelmére a bizonyítás biztosítása végett a per bármely szakában, sőt a per megindítása előtt is előleges tanukihallgatásnak vagy szemlének van helye, ha valószínűnek mutatkozik, hogy a bizonyítás az eljárás rendes menetében már nem lesz sikeresen felvehető, vagy a felvétel meg lesz nehezítve, valamint enélkül is, ha az ellenfél a bizonyítás előleges felvételébe beegyezik.

Kérheti továbbá a fél az előleges bizonyítást a most említett feltételek nélkül is, ha a dolognak vagy műnek olyan hiányait kell megállapítani, amelyekért az ellenfél szavatossággal tartozik. Ha a vevő az eladót a hiányról értesítette, vagy a dolog átvételét annak hiánya miatt megtagadta, az eladó is kérheti az előleges bizonyítás

felvételét. Hasonlóképp kérheti ezt a vállalkozó is, ha a megrendelő őt a mű hiányáról értesíti, vagy a mű átvételét a mű hiánya miatt megtagadta. /: Az előleges szemléhez szakértő is alkalmazható; Pp. 381.§.:/.

Az előleges bizonyítás felvételére, ha a per már folyamatban van, a perbiróság illetékes, itt kell előadni a kérelmet is, ha pedig a per még folyamatban nincs, annál a járásbiróságnál kell előadni, amelynek területén a tanu tartózkodik, vagy a szemletárgy van. Sürgős esetben a kérelem a per folyamában is ennél a járásbiróságnál adható elő. Ha a tanuk több járásbiróság területén tartózkodnak, vagy a szemletárgya több járásbiróság területén van, a kérelmet e járásbiróságok bármelyikénél elő lehet adni. /: Pp. 382.§.:/.

A kérelemnek, amely a járásbiróság előtt jegyzőkönyvbe is mondható, magában kell foglalnia:

1./ Az ellenfél megjelölését, vagy meg nem jelöltetésének okát, mely ok a szükség esetében valószínűvé teendő;

2./ a bizonyítandó tények megjelölését;

3./ a tanuknak vagy a szemletárgyaknak megjelölését és esetleg szakértők meghallgatása iránti kérelmét;

4./ ha az ellenfél beleegyezése nincs igazolva, azoknak a tényeknek megjelölését, amelyek a bizonyítás előleges felvételét indokolják. E tényeket szükség esetében valószínűvé kell tenni. /: Pp.383.§.:

A bíróság a kérelem felől szóbeli tárgyalás nélkül, sürgős esetekben pedig, valamint ha az ellenfél ismeretlen, az ellenfél meghallgatása nélkül is határozhat. A bizonyítás felvétel elrendeléséről, ugyszintén határnapjáról az ismert ellenfelet a lehetőség szerint értesíteni kell az írásbeli kérelemnek, illetőleg a szóbeli kérelemről felvett

jegyzőkönyvnek másolatával abban az esetben is, ha a bíróság a kérelem felett meghallgatása nélkül határozott.

Ha az ellenfél ismeretlen, vagy jókor nem értesíthető és a körülményekhez képest feltételezhető, hogy érdekei a bizonyítás felvételénél képviseletre szorulnak, részére a bíróság a folyamodó fél költségére hivatalból ügygondnokot nevez ki.

A bizonyítás felvételt elrendelő végzés ellen nincs helye felfolyamodásnak. A kérelmet megtagadó végzés ellen felfolyamodásnak van helye.
/: Pp. 384.§.:/.

Az illetékes bíróság az előleges bizonyítás foganatosítását kir. közjegyzőre bizhatja.
/: T.E. 21.§.:/

Amennyiben a törvény rendelkezéseiből más nem következik, az előleges bizonyítás felvételére a bizonyítás felvétel általános szabályait

valamint a tanukra, a szemlére és a szakértőkre vonatkozó szabályokat kell alkalmazni.

/: Pp.385.§.:/.

Az előleges bizonyítás felvétel eredményét a perben bármelyik fél használhatja. A perbiróság az előleges bizonyítás eredményének méltatásában szabad mérlegelés útján ítéli meg annak a körülménynek a befolyását, hogy az ellenfél a bizonyítás felvételéről jókor értesítve nem volt. A perbiróság hivatalból is elrendelheti az előlegesen felvett bizonyítás ismétlését vagy kiegészítését. Az előleges bizonyítás felvétel költségét a per költségéhez kell számítani. -/ Pp. 386.§.:/-

A fentiekben igyekeztünk rövid, áttekinthető képet adni perrendtartásunk rendszeréről. Célunk nem az egyes bizonyítási kérdések külön-külön való részletes vizsgálata, vagy a bizonyító eszközök részletezése volt, hanem a rendszer elvi szempontjainak és megnyilvánulásainak összefoglalása. A tételes és elméleti megállapítások azonos mértékű értékelését tartottuk szem előtt, mert ekként véltük az általános érvényű fogalom meghatározásokat és kategorizálásokat elérhetni.

VIII. Forrás munkák.

Bacsó Jenő : A polgári perrendtartás.

Budapest, 1917.

Magyary Géza: A magyar polgári peres eljárás alaptanai.

Budapest, 1898.

Fabinyi Tihamér: A polgári perjog törvénye és joggyakorlata.

Budapest 1931.

Gaár Vilmos : A magyar polgári perrendtartás magyarázata.

Budapest 1911.

Magyary Géza: Magyar polgári perjog.

Budapest 1917.

Jancsó György: A magyar polgári perrendtartás rendszeres kézikönyve.

Budapest, 1912.

Tartalommutató.

- I. A bizonyításról általában.
- II. A bizonyítás fogalma.
- III. A bizonyító eszközök.
- IV. A bizonyítási teher.
- V. A bizonyítékok mérlegelése.
- VI. A bizonyítás felvétel.
- VII, Előleges bizonyítás.
- VIII. Forrás művek.

-----+++++++-----

DEBRECENI EGYETEMI KÖNYVTÁR
1962. évi gyűjtés naplója